

Tarvitaanko Ankkalinnassa barksilaista talousteoriaa?

Harri Römpötti

Jos Aku oli Barksin omakuva, Roopen täytyy olla Barksin käsitys Disneystä.

Joulukuun viidentenä päivänä tuli kuluneeksi 50 vuotta Aku Anka -lehden ensimmäisen numeron ilmestymisestä ja sata vuotta Walt Disneyn syntymästä. Ankan levikki on melkein 280 000 kappaletta viikossa. Markkinointi ja Mainonta -lehden taannoisen tutkimuksen mukaan se on myös Suomen arvostetuin mediabrandi – siis arvostetumpi kuin toiseksi tullut Helsingin Sanomat.

Aku Anka on eittämättä tärkeä ilmiö Suomessa. 50-vuotispäivien kunniaksi lehden kustantaja Helsinki Media julkaisi Juhani Tolvasen toimittaman juhlakirjan Maailman hauskin kuvasarjalehti. Kirja

on epätasaisenakin ansiokas yritys hahmottaa Ankan merkitystä Suomessa.

Kirjassa on kaksi varsinaista avainartikkelia: Hannu Raittilän Uusi Jerusalemi – Ankkalinnassa kulttuurin majakkana ja Anu Kantolan Ikuisen odotuksen paikka – Aku Anka modernin ihmisen yhteiskuntana.

Raittilän oivallus on katsoa Aku Anka -lehteä suomalaisen historian näkökulmasta. Ankkalinnassa ilmestyi 50 vuotta sitten Suomeen, joka oli ihan erilainen kuin nykyään. Suomi alkoi vasta kaupungistua, mutta Ankkalinnassa oli jo silloin melkein samanlainen kaupunki kuin nyt. Raittilän toteamus, että Aku Anka valmisteli suomalaisia kaupunkilaiseen elämään, on liki nerokas.

Kantola puolestaan kytkee Akun ja muut ankat käsitykseen modernista ihmisestä. Individualismia ja järkä painottava ihmiskäsitys alkoi muotoutua 1700-luvun

valistuksen filosofiassa. Länsimainen ja varsinkin Yhdysvaltain yhteiskunta on rakentunut pitkälti sen pohjalta.

Raittilän tavoin Kantolan oivallus on yksinkertaisuudessaan briljantti. Se on ilmeinen, heti kun se on sanottu ääneen. Kukaan vain ei ole aiemmin älynnyt ottaa modernia ihmiskuvaa ankkujen erittelyn pohjaksi.

Kantola ottaa erityisesti aina epäonnisen ja epäonnistuvan Akun modernin ihmisen kuvaksi Ankkalinnassa. Hän toteaa, että Aku voi myös onnistua. Se on totta vain hyvin rajoitetusti. Ankkalinnan asukkien asemat ovat pysyviä. Se palvelee tarinoita. Aku ei voi rikastua ja päästä tasaveroiseksi Roopen kanssa, koska silloin sarjakuvien tarinoiden pohja romahdaisi.

Kumma kyllä Kantola ei juuri puutu Ankkalinnan talouteen, vaikka Roope edustaa puhtaaksi viljeltyä kuvaa kapitalismista. Kapitalismi – Amerikan, läntisen yhteiskunnan ja kohta kai maailman vallitseva järjestys – on johdettu modernista ihmiskäsityksestä. Yksitysiyrittämisen vapaus rinnastuu individualismiin ja yksilön vapauteen.

Kantola ja monet juhlakirjan kirjoittajat tarkastelevat Ankkalinnaa kuin se olisi todellinen ja oikeiden yhteiskuntien kaltainen. Ankkalinnahan on tietysti sepite. Sillä ei ole asemakaavaa eikä siitä voi piir-

tää karttaa. Kulissia on vain tarinan tarpeiden verran.

Heikki Jokinen kirjoittaa artikkelissaan Ei muuta jumalaa kuin Barks kaikkivaltias saksalaisesta ankistisesta tutkimuksesta, joka soveltaa akateemisten tieteiden apparaattia Ankkalinnassa kuin se olisi todellinen paikka. Jokisen kirjoitus on kirjan hauskin. Se osoittaa, miten harhaan joudutaan, kun sepitteellistä tosta tulkitaan kuin totta.

Ankistit rajoittavat kohteekseen Carl Barksin sarjakuvat. Barks loi Roope Ankan, Pelle Pelottoman ja monia muita keskeisiä hahmoja, mutta hänen tärkein lisäyksensä Disneyn sarjakuvien maailmaan on Ankkalinnassa, joka on vakiintunut myös Mikki Hiiren ja muiden hahmojen kodiksi.

Ankkalinnassa muotoutui Barksin käsiteltyssä 1940-luvun loppupuolelta lähtien. Sen kaupunkikuva muokkautui toki hieman Yhdysvaltain muutosten mukana. Aluksi Akun ja poikien asuinsija muistutti pikkukaupunkia, joka oli Walt Disneyn ihanne. Alkujaan huvipuistoon suunnitellun Disney mieli siitä ihanneyhteisöä, jonka malli olisi ollut pikkukaupungissa.

Suuret kaupungit paisuivat varsinaisiksi metropoleiksi 1950-luvulla. Asuinpaikan arkkityyppiä tuli pikkukaupungin sijasta suurkaupungin lähiö. Muutokset voi aistia Barksin ankoistakin. Ankkalinnassa sai keskusta, kun Roopen rahasäiliö kohosi sen maamerkiksi. Ja esimerkiksi Kruuna vai klaava? -tarinassa Aku eksyy Ankkalinnan ympäristössä huumien kehäteiden sokkeloon.

Carl Barks syntyi vuoden 1901 maaliskuussa ja Walt Disney saman vuoden joulukuussa. Herroilla oli muutenkin paljon yhteistä. Molemmat kokivat Yhdysvaltain lamakauden parhaassa työssänsä. Molemmat tekivät varsin sekalaisia hommia, "macduuneja", ennen lopullista uraansa.

Juhani Tolvanen listaa kirjassa heidän varhaisia töitään. Disney: lehdenjakaja, junakaupustelija, postimies, mainosmies. Barks: renki, metsuri, karjapaimen, ratalähtäjä... Barksin lista on pitempi kuin

Disneyn, koska Disney ryhtyi lopulliselle uralleen viihdetuottajaksi paljon ennen kuin Barks löysi paikkansa sarjakuvapiirtäjänä.

Disneystä tuli upporikas, mutta Barks ei sarjakuvilla vaurastunut. Heidän tiensä kohtasivat, kun Barks meni vuonna 1934 töihin Disneyn animaatiostudioille. Eivät he tuttuja olleet, vaikka työn merkeissä kohtasivatkin. Barks siirtyi piirtämään ankkasarjakuvia, kun sarjakuvalehtibisnes alkoi kasvaa Yhdysvalloissa.

Sarjakuvien Barks keksi hahmoja tarinoiden vaatimusten mukaan. Aku oli tietysti syntynyt jo aiemmin Disneyn studioilla. Mutta Barksin sarjoissa alkoi Akun loputon eri töiden yrittäminen ja epäonnistuminen. Siinä on niin paljon samaa kuin Barksin aiemmassa elämässä, ettei se voi olla puhdasta sattumaa.

Barks hyödynsi Akussa varmaankin omia kokemuksiaan. On helppo tulkita Aku Barksin omakuva. Barks oli aina myös sarjakuvia tehdessään onnasta mielestään työlläinen, parhaimmillaan ehkä

viihdyttäjä ja käsityöläinen, muttei koskaan taitelija.

Barks ja Disney eivät juuri käyneet kouluja. Barks olisi itse ensimmäisenä kieltänyt olleensa minkään alan teoreetikko tai asiantuntija. Tuskin hän kumminkaan olisi kieltänyt elämänsä ja kokemustensa vaikutusta sarjakuviansa.

Disney'n hahmoista tehdyt sarjakuvat on aina tuotettu lisenssillä ulkopuolisissa kustantamoissa. Barks ei niitä tehdessään enää ollut tekemisissä Disney'n kanssa. Mutta jos Aku on Barksin omakuva, niin Roopeen on vaikuttanut hänen käsityksensä Walt Disneystä.

Barks ja Roope itse korostavat aina pankkiiri Ankan omia kykyjä ja raakaa työtä tienä vaurauteen. Siinä mielessä Roope on kapitalismin mannekiini, vapaan yritteliäisyyden ja individualismin perikuva.

Samanlaisen kuvan pyrki itsestään antamaan Walt Disney. Barksin Roope on ahne ja suhteessa työläisensä Akuun itsevaltainen, mutta pohjimmiltaan hyväntahtoinen. Mielestään myös Walt Disney oli animaattoreidensa suojelija ja hyväntahtoinen itsevaltiainen.

Disney koki henkilökohtaisena loukkauksena animaatiostudioidensa lakon vuonna 1941. Animaation isä aurinkoinen ei koskaan toipunut työläistensä epäluottamuksesta ja alkoi suunnata sen jälkeen pääkiinnostuksensa animaatioista uusiin hankkeisiin, kuten huvipuistoihin.

Samanlainen kuva itsestään suhteessa työläisiinsä lieene ollut Josif Stalinilla. Disney ei tuki koskaan tehnyt hirmutoita Stalinin tapaan. Saattaakin olla suuri onni maailmalle, että Walt Disney ryhtyi viihdealalle eikä politiikkaan. 1900-luvun alkupuolen Amerikassa yrittäjäys taisikin olla ilmeisin tie vaurauteen.

Barks ja Disney ovat sen ajan kasvatteja. Ankkalinnassa ei ole sosiaalipolitiikkaa, koska sitä ei juuri ollut myöskään Disney'n ja Barksin elinympäristössä. He saivat selvittää kykijensä mukaan, omalla työllään.

Jos Roope oli Barksin näkemys Disneystä, hän ei koskaan varsinaisesti arvostellut äveriästä satusetää. Haastatteluissa Barks puhui Disneystä yleensä vähintäänkin kohteliaasti. Kuitenkin Akun ja Roopeen välillä on taloudellinen alistussuhde, vaikkei Barks olisi kai edes myönlänyt sitä epäoikeudenmukaiseksi.

Pankkiirin ja köyhän veljenpojan välissä on kuitenkin riistosuhdetta pehmentävä ja sääntelevä sovittelija. Akun holhokit, veljenpojat Hupu, Tupu ja Lupu, puolustavat uscin setänsä oikeuksia palkkaan ja kohtuulliseen työaikaan. He ovat ainoita, jotka pystyvät hillitsemään Roopeen ahneutta, Ankkalinnan valtakunnansovittelijoita.

Hupussa, Tupussa ja Lupussa esiintyvä toivo paremmasta (työ)elämästä on hellyttävä ja kuvastelee 40- ja 50-lukujen peruskäsityksiä. Silloinhan syntyi perheiden toive ja ihanne siitä, että lapset pärjäävät paremmin kuin vanhempansa.

Jos Ankkalinnassa ei olisi pohjimmiltaan jähmettynyt 1950-luvulle, Akun veljenpojat olisivat varmaankin radikalisoituneet partiolaaisista työmarkkinajärjestöjen kautta Vihreän liiton johtopaikoille tai kenties peräti Ya basta -liikkeeseen. Globalisaatiota he vastustaisivat joka tapauksessa koko Sudenpentujen käsikirjan rajattomalla tietämyksellä. ■

